НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ПО ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ И АНАЛИЗИ
Изх. №..... 20.....
Вх. № 1619/03.04 20 26

СТАНОВИЩЕ

по дисертационен труд на тема

„Икономически и социални ефекти от прилагането на иновативен модел на обучение за превенция и оказване на първа помощ след трудови злополуки в Република България“

на **Слави Христов Пачалов**

Докторант в редовна форма на обучение за придобиване на образователна и научна степен „Доктор" в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, докторска програма: „Хигиена”
Научни ръководители: доц. Катя Вангелова, дб и проф. Евгени Григоров, дф

Изготвил становището: професор д-р Пламен Стоянов Димитров, дм - Избран за член на научното жури със заповед № РД-147/18.03.2026 г. на Директора на НЦОЗА

Актуалност на разработката

Темата на дисертационния труд, посветена на икономическите и социалните ефекти от внедряването на иновативен модел за обучение по превенция и оказване на първа помощ при трудови злополуки, е особено актуална както от научна, така и от практическа гледна точка. В съвременната икономика голяма част от населението прекарва значителна част от времето си на работното място, което превръща безопасността на труда и превенцията на инциденти в ключов елемент от политиките за обществено здраве и социална защита.

Осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд е предпоставка за ограничаване на злополуките, намаляване на професионалните заболявания и повишаване на производителността. Ефективната превенция носи не само здравни ползи, но и значими икономически и социални ефекти, тъй като трудовите инциденти водят до сериозни разходи за здравната система, социалното осигуряване и работодателите.

Въпреки предприетите мерки, трудовите злополуки остават сериозен проблем в редица икономически сектори. Неправилното или забавено оказване на първа помощ може да утежни състоянието на пострадалия и да доведе до по-тежки последствия. Затова обучението по първа помощ на работното място има решаваща роля за ограничаване на неблагоприятните ефекти и за повишаване на готовността на служителите да реагират адекватно в кризисни ситуации.

Допълнителен аргумент за значимостта на изследването е необходимостта от усъвършенстване на съществуващите модели за обучение и внедряване на иновативни подходи, които да повишат ефективността на подготовката. Новите образователни модели могат да подобрят знанията и практическите умения на служителите, както и да развият общата култура по безопасност на труда.

В този контекст дисертационният труд има съществен принос както за развитието на научните знания в областта на общественото здраве и безопасността при работа, така

и за усъвършенстването на практическите механизми за превенция на трудови злополуки и ограничаване на техните социални и икономически последици.

Обобщена характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 175 страници и е онагледен с 63 фигури и 17 таблици. Разработен е в шест основни глави. Библиографията обхваща 171 литературни източника.

Цели, задачи, методичен инструментариум

За да даде отговор на научно-изследователския въпрос, Слави Пачалов извежда като основна цел да се разработи иновативен модел на обучение за превенция и оказване на първа помощ след трудови злополуки в Република България, както и да бъде направена оценка на неговата ефективност, включително и на икономическите и социални ефекти от прилагането му.

За изпълнението на поставената цел са поставени за решаване пет ясно формулирани задачи, които са насочени към: анализира регламентирането и провеждането на обучения по първа помощ в България и от организации и държави извън нашата страна; създаването на иновативен модел за провеждане на обучения по първа помощ, който да допринася за превенция на трудовите злополуки и по-ефективно и навременно оказване на първа помощ; извършването на анкетно проучване за ефективността на разработения иновативен модел за обучения; анализиране на социалните и икономически ефекти от наличието на трудови злополуки, както и прилагането на иновативния модел за обучения.

В извършеният от докторанта икономическия анализ е заложена и доказана хипотезата за наличие на нетна настояща икономическата полза от провеждането на обучение по първа помощ.

Методичният инструментариум, използван в дисертационния труд, включва съвкупност от теоретични, емпирични и статистически изследователски методи, които позволяват да се анализират ефектите от обучението по първа помощ на работното място и неговите социални и икономически резултати. Много удачно е приложен документален анализ за изследване на данни, свързани с трудовите злополуки, както и за анализ на разходите за обезщетения и социално-икономическите последици от трудовия травматизъм. Този метод позволява да се използват официални статистически източници и нормативни документи, свързани със здравословните и безопасни условия на труд. Високо оценявам разработената анкетна карта (тест) за оценка на теоретичните знания по първа помощ на обучаемите. Въпросникът е използван за провеждане на входящи тестове и за оценка на ефективността на обучението. През различните етапи на изследването тестовете съдържат между 10 и 12 въпроса, като общо са използвани 14 различни въпроса за проверка на знанията, което показва изключително доброто познаване на анкетния метод от страна на докторанта. Използван е описателен анализ за оценка на социалните и икономическите последици от трудовите злополуки и за интерпретация на резултатите от проведеното изследване. В дисертацията е приложен анализ „разход–полза“ (Cost–Benefit Analysis – CBA) за оценка на икономическата ефективност на обучението по първа помощ. Чрез този подход докторантът умело е

сравнил разходите за обучение с потенциалните икономически ползи, като намаляване на медицинските разходи, разходите за хоспитализация и обезщетения при трудови злополуки. Резултатите са изразени подходящо чрез показателя нетна настояща полза (ННП). Използвани са и множество статистически методи, с които са обработени и визуализирани множеството събрани данни.

Получени резултати

Резултатите от проведеното изследване показват значителен положителен ефект от прилагането на разработения иновативен модел за обучение по първа помощ на работното място. В проучването участват работници от различни отрасли, като в процеса на апробиране са включени лица с различно образование и професионален опит.

Анализът на теоретичните знания показва съществено подобрение в нивото на подготовка на обучаемите след проведените обучения. Делът на верните отговори на въпросите, свързани с основните принципи на оказване на първа помощ, се увеличава значително след всяко следващо обучение. Например при въпрос, свързан с общия алгоритъм за оказване на първа помощ, делът на правилните отговори нараства от 38,8% преди първото обучение до 73,1% след него и достига 84,0% след последващите обучения, като статистическият анализ показва висока значимост на установените различия ($p < 0,05$).

Подобна тенденция се наблюдава и при въпросите, свързани със сърдечно-белодробната ресусцитация, където процентът на верните отговори нараства от 25,1% до 45,5%, а впоследствие достига 70,0%, което потвърждава положителното въздействие на обучението върху знанията и уменията на участниците.

Освен повишаването на знанията, изследването показва и значителни социално-икономически ползи от прилагането на обучението. Проведеният анализ „разход–полза“ демонстрира, че инвестициите в обучение по първа помощ могат да доведат до намаляване на разходите, свързани с трудови злополуки, медицинска помощ, хоспитализация и обезщетения, както и до повишаване на производителността на труда.

Получените резултати доказват, че системното обучение по първа помощ и прилагането на иновативни обучителни модели могат съществено да подобрят подготовката на работещите за реакция при инциденти, да повишат безопасността на работното място и да допринесат за ограничаване на социалните и икономическите последици от трудовите злополуки.

Изводи и приноси

Авторът представя 8 извода, логически завършек на дисертационния труд.

Изведени са 8 приноса, с научно-теоретичен и научно-приложен характер, които приемам. Дисертационният труд бе спечелил много, ако той логично, на базата на изводите и приносите, би извел препоръки насочени към конкретни институции, които имат отношение към проблематиката.

Научни публикации

Във връзка с дисертационния труд са изготвени 3 публикации, като във всички тях Докторантът е първи автор. Едната от публикациите е в списание индексирано в Web of Science.

Автореферат

Авторефератът напълно отразява постигнатото от докторанта, синтезира съдържанието на дисертационната разработка и е изцяло съобразен с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НЦОЗА за придобиване на образователната и научна степен „доктор".

Заключение

Оценявам положително представения дисертационен труд. Основание за тази оценка е актуалността на проблема, значимостта на поставената цел, изпълнението на поставените задачи, използваният съвременен методичен подход и получените резултати. Дисертационният труд на Слави Христов Пачалов, демонстрира компетентността на автора, неговия сериозен и задълбочен научно-практически интерес в сферата на обученията по първа помощ в България. Дисертацията отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НЦОЗА. Изложените по-горе съображения ми дават основание убедено да предложа на членовете на уважаемото жури да оценят високо дисертационния труд и да гласуват положително за присъждане на образователната и научната степен „Доктор" на Слави Христов Пачалов.

гр. София
03.04.2026 г.

.....

Заличено на основание
на чл. 5, §1.б "B"
от Регламент (ЕС) 2016/679

.....

/проф. д-р Пламен Димитров, дм/